

Tástálacha géiniteacha chun críochoa sláinte

CAD IAD NA CÚINSÍ FAOINA mBÍTEAR AG SÚIL LE TÁSTÁIL GHÉINITEACH?

COMHAIRLIÚ GAIRMIÚIL MAIDIR LE CÚRSAÍ GÉINITEACHA

CAD A BHÍONN Á LORG I dTÁSTÁIL GHÉINITEACH?

DO CHINNEADH-SA

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Tástálacha géiniteacha chun críocha sláinte

Fuair gach duine againn cnuasach uathúil géinte mar oidhreacht ónár dtuismitheoirí. Tugtar míniú ar na héagsúlachtaí idir daoine, ó thaobh a ndreiche, a n-íogaireacht i leith saghsanna áirithe cóireála, a soghabháltacht i leith galar, srl., bunaithe ar a gcomhdhéanamh bunaidh agus ar thionchar tosca éagsúla ina dtimpeallacht.

Cuireann dul chun cinn san eolaíocht ar ár gcumas iniúchadh a dhéanamh ar an ngéanóm daonna agus eolas a bhaint as an iniúchadh sin. Tugtar tástáil ghéiniteach ar thástáil ar bith saotharlainne arná réachtáil chun críocha eolas a fháil faoi ghnéithe sainiúla de stádas géiniteach duine.

Tá sé tábhachtach a mheabhrú nach mbíonn ag do ghéinte ach tionchar páirteach ar na rioscaí gabhála a bhaineann leat féin maidir le formhór na riochtaí sláinte. Tá ról tábhachtach le himirt ag tosca eile, mar shampla, stair do shláinte, an cineál saoil atá agat agus do thimpeallacht.

Dírítear sa cháipéis faisnéise seo ar eolas ginearálta a sholáthar i dtaobh na géinitice agus faoi thionchar na géinitice ar ár sláinte, mar aon le treoir maidir le chur chuige i leith na tástála géinití.

■ ■ ■ Cad iad na cúinsí faoina mbítear ag súil le tástáil ghéiniteach?

Is féidir le tástáil ghéiniteach arna reáchtáil i gcreat liachta eolas tábhachtach a sholáthar faoi shláinte an duine. Baineann cúiseanna éagsúla liachta le tástáil ghéiniteach. Má mheasann do lia go mb'fhéidir go bhfuil neamhord ort a bhfuil comhpháirt ghéiniteach bainteach leis, d'fhéadfadh sé nó sí tú a chur ar aghaidh go dtí lia eile leis na cáilíochtaí cuí agus le saineolas ar imscrúdú, ar dhiagnóisiú agus ar chóireáil daoine aonair a mbítear in amhras ina leith go mb'fhéidir go bhfuil fadhb ghéiniteach ag cur as dóibh nó go bhfuil a leithéid acu le fírinne. Déanfar cúlra do neamhoird a mheas go cúramach, chomh maith le fasaigh phearsanta nó teaghlaigh ar bith, mar aon le do chuid siomptóm. Má bhítear in amhras faoi neamhord sonrath a bheith i gceist, molfar tástáil ghéiniteach ina leith sin, má tá fáil ar a leithéid, d'fhonn teacht ar dhiagnóis chinnte.

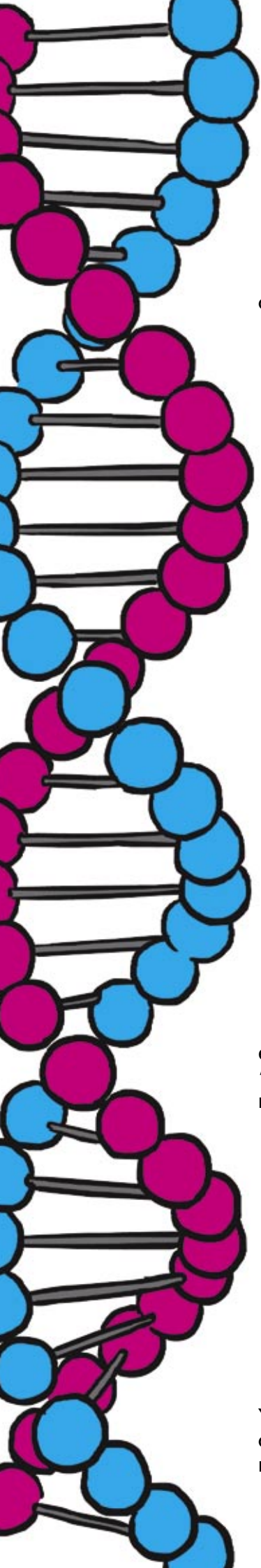
Gá le comhairliú gairmiúil géiniteach

Toisc gur féidir tionchar tromchúiseach a bheith ag tástáil ghéiniteach, moltar go láidir do dhaoine a bheartaíonn tástáil ghéiniteach comhairliú géiniteach a iarraidh. Is daoine gairmiúla le sainoilúint chuige sin a sholáthraíonn é sin, agus a sholáthraíonn eolas oibiachtúil a chabhróidh leatsa agus le do mhuintir, más cuí, cinneadh a ghlacadh. Clúdóidh an comhairliú géiniteach do stádas reatha agus do riachtanais reatha agus cuirfidh eolas ar fáil duit i dtaobh na roghanna ar fad atá ar fáil duitse, gan iarracht ar bith tionchar a imirt ar do chinneadh. Rud eile is féidir leis an gcomhairliú géiniteach a chlúdach, tacaíocht ghairmiúil shíceolaíoch sula nglacfaidh tú cinneadh ar bith agus tar éis na tástála, chomh maith, i gcás go nglacann tú cinneadh tástáil ghéiniteach a dhéanamh, chun cabhrú leat déileáil leis na himpleachtaí a bhaineann le torthaí na tástála. Is féidir go gcuimseodh an tacaíocht sin torthaí na tástála a thabhairt do bhaill an teaghlaigh, agus na torthaí sin a mhíniú dóibh. Mar sin, tacaíonn an comhairliú géiniteach le daoine roimh tástáil ghéiniteach, lena linn agus i ndiaidh na tástála.

Seo roinnt cúiseanna coitianta chun smaoineamh ar thástáil ghéiniteach:

- Siomptóim neamhoird a bheith ortsa nó ar do leanbh agus diagnóis uait nó eolas faoi chúis bhitheolaíochta an ghalair
- Ríocht géiniteach a bheith sa teaghlaigh agus tú ag iarraidh a fháil amach an bhfuil tusa i mbaol a ghlactha le do bheo
- Ríocht géiniteach a bheith sa teaghlaigh, nó tú i do bhall de ghrúpa nó de phobal lena mbaineann riosca méadaithe maidir le ríocht sonrath géiniteach, agus tú ag iarraidh a fháil amach arbh fhéidir go gcuirfeása ar aghaidh chuig do leanáí é
- Roinnt toircheas a bheith agatsa nó ag do pháirtí a scoir roimh am.

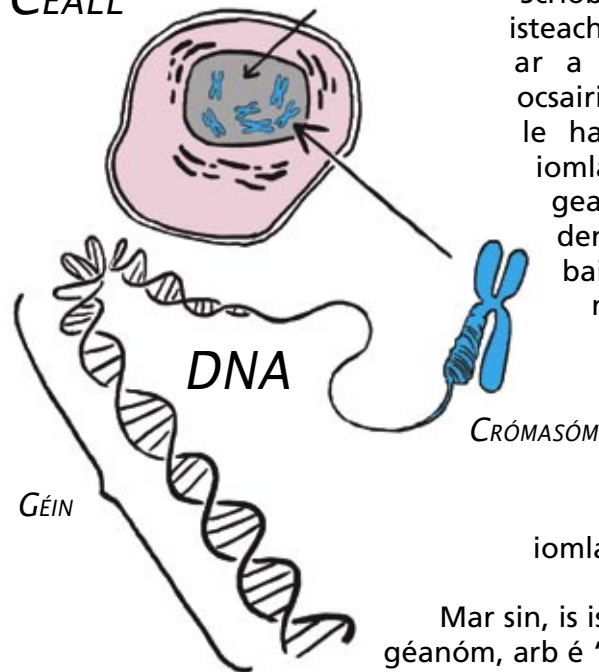
■■■ Roinnt eolais i dtaobh na bitheolaíochta...

Tá scata trilliún ceall i gcolainn gach duine, atá ina mbloic bhunúsacha tógála ag gach dúil bheo. Is iad na cealla a sholáthraíonn struchtúr na colainne. Aistríonn siad cothaithigh in ábhar bia go fuinneamh agus cuireann feidhmeanna sainiúla coirp i gcríoch. Tagann cealla den chineál céanna le chéile chun fíocháin a chruthú, agus tagann na fíocháin sin le chéile chun orgáin a chruthú. Tá níos mó ná 200 cineál ceall ann, as a gcumtar na matáin, na néaróga, na scamhóga, an croí, na orgáin ghnéasacha, an fhuil, srl.

Tá núicléas sa chuid is mó de na cealla ina ndéantar an t-eolas ar fad is gá chun forbairt agus feidhmiú ceart an orgánaigh a stóráil.

CEALL

NÚICLÉAS

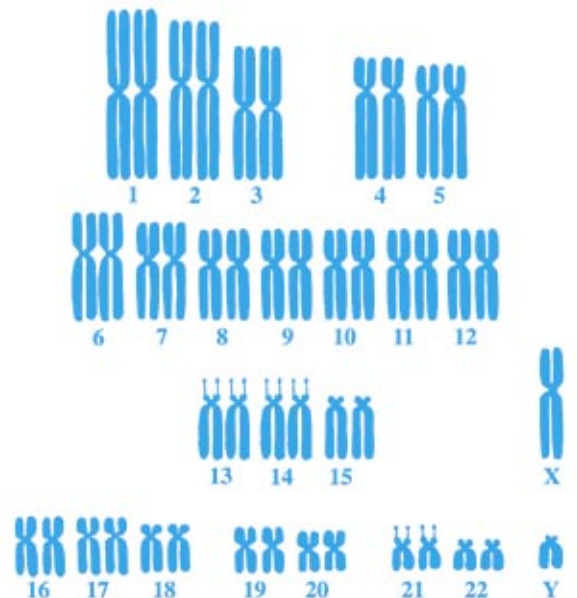
"Scríobhtar" na míreanna eolais sin isteach i dtacaíocht bhitheolaíoch ar a dtugtar DNA (aigéad dí-ocsairibeanúicléasach). Más geall le habairt fhada mar chur síos iomlán ar orgánach é DNA, is geall le focail leithleacha laistigh den abairt sin géinte. Tá géin bainteach le feidhm amháin nó níos mó san orgánach. Is géin fhabhtach géin a bhfuil dochar nó easnamh ag cur as di, i slí is nach féidir léi an fheidhm sin a chur i gcrích. Ciallaíonn an géanóm tacair iomlán na ngéinte in éineacht.

Mar sin, is istigh i núicléas na cille atá an géanóm, arb é "comhdhéanamh géiniteach" an duine é. Glacann gach leanbh leath amháin

dá g(h)éanóm ó thuismitheoir amháin agus an leath eile ón thuismitheoir eile, agus is ar an ábhar sin is minic "tacaíocht na hoidhreachta" á lua mar thagairt don ghéanóm.

Cad mar gheall ar na crómasóim?

DNA is mó is comhdhéanamh do chromasóim, nach bhfeictear ach amháin agus cealla á roinnt. 46 crómasóm atá ag daoine daonna, nó 23 péire go beacht, toisc gur i bpéirí a thagann crómasóim: péire amháin de chrómasóim ghnéasacha – dá ngairtear X agus X don duine baineann, X agus Y don duine fireann – agus 22 péire crómasóim neamhghnéasacha, arna n-uimhriú ó 1 go 22.

■ ■ ■ Cad a bhíonn á lorg i dtástáil ghéiniteach?

Anailís ar chuid de do DNA atá sa tástáil ghéiniteach. Trí mheán na tástála géinití, is féidir teacht ar athrú ar ghéin áirithe, nó ar chromasóm áirithe. D'fhéadfadh an t-athrú sin, ar a dtugtar go minic sóchán, tionchar a imirt ar na cealla ar fad san orgánach, tionchar a d'fhéadfadh síneadh thar na glúinte.

Do ghéinte agus do lia

Chun staidéar a dhéanamh ar an DNA, glactar sampla fola nó seile i dtosach ama agus cuirtear an sampla sin ar aghaidh go dtí saotharlann lena thástáil Is gnách gur i scríbhinn a chuireann an tsaotharlann na torthaí ar fáil don lia a d'iarr an tástáil, lia a phléifidh torthaí na tástála leatsa.

Tá trí phríomhchineál neamhord a eascraíonn as sóchán géiniteach:

■ Neamhoird chrómasómacha

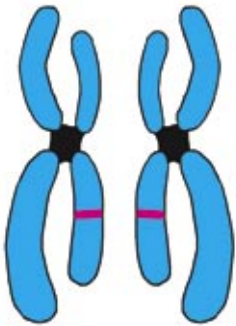
Tarlaíonn mínormáltachtaí chrómasómacha i nduine mar gheall ar dhíobháil do chrómasóm nó níos mó i gcolainn an duine sin (mar shampla, trasdáileadh ar chrómasóim nó coda de chromasóim in easnamh orthu), nó nach mbíonn 46 chrómasóm ag an duine. Sin mar atá ag daoine le siondróm Down, ina mbíonn cóip de bhreis de chrómasóm 21, rud a fhágann of 47 chrómasóm acu, mar iomlán.

■ Neamhoird aonghéineacha

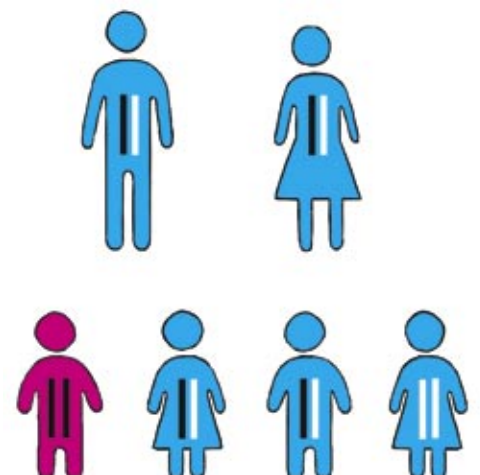
Is mar thoradh ar athrú istigh in aon ghéin amháin a thagann ann do neamhoird aonghéineacha. Is annamh a tharlaíonn neamhoird aonghéineacha, ach tá milliúin duine ar domhan thíos leo, agus is gnách gur nithe tromchúiseacha iad. Bíonn an cineál neamhoird ag brath ar fheidhmeanna na géine sóite. Dhá chóip de gach géin atá ag gach duine daonna, rud ar a dtugtar "ailléil" mar théarma san eolaíocht. Soláthraíonn athair agus máthair an duine ailléil amháin faoi seach.

Tá neamhoird aonghéineacha áirithe a bhaineann le hathrú ar aon ailléil amháin. Is amhlaidh atá maidir le galar Huntington, rud a chuireann isteach ar chomhordú matán agus ar fheidhmeanna cognaíochta.

Tá neamhoird aonghéineacha eile ann nach dtagann chun cinn ach de thoradh athrú ar dhá ailléil in éineacht. Ní thagann siad chun cinn i ndaoine gan ach ailléil athraithe amháin acu, níl ann ach go mbíonn an sóchán ar iompar acu. Is amhlaidh atá leis an bhfiobróis chisteach, ar galar ainsealach í a chuireann isteach ar scamhóga agus ar chóras díleáite an duine. Nuair nach mbíonn ann ach athrú ar aon ailléil amháin, ní breoite a bhíonn na daoine atá i gceist, níl ann ach go bhfuil an sóchán ar iompar ach. Tugtar iompróirí (folláine) ar na daoine sin. Is annamh siomptóm ar bith ag iompróirí an neamhoird, ach má ghineann beirt acu leanbh in éineacht, tá seans 25% ann go bhfaighidh an leanbh dhá chóip shóite den ghéin agus go ngabhfadh an neamhord dá bharr sin.

Cromasóim ina bhfuil dhá ailléil den ghéin chéanna

- Neamhoird choimpléascúla ghéiniteacha

Tagann neamhoird choimpléascúla ghéiniteacha ann mar thoradh ar idirghníomhú roinnt athruithe géine in éineacht le tosca sa timpeallacht agus leis an gcineál saoil a chaitheann an duine. Áirítear mar neamhoird choimpléascúla ghéiniteacha roinnt galar atá coitianta go leor, mar shampla, an diaibéiteas, formhór na saghsanna ailse atá ann, plúchadh agus galar croí. Ní hionann agus neamhoird aonghéineacha, áfach, bíonn baint ag go leor géinte le tús glactha agus le teacht chun cinn na neamhord sin.

Cé go bhfuil ina fhócas tábhachtach sa taighde ar ghéinte, níl ach laghuiscint ann faoi láthair ar chomhpháirt ghéineach neamhord coitianta, agus meastar nach mbaineann cruinneas le tástálacha maidir le neamhoird choimpléascúla ghéiniteacha, nó gur tástálacha iad, go deimhin, nach mbaineann le hábhar mar thuar ar fhorbairt dhóchúil neamhoird.

Saghsanna éagsúla tástálacha géiniteacha

> Tástálacha géiniteacha diagnóiseacha

Féachtar i dtástálacha géiniteacha diagnóiseacha le neamhord géiniteach a dhiagnóisiú i nduine ar a mbíonn na siomptóim le sonrú cheana féin. D'fhéadfadh torthaí na tástála sin a bheith ina gcabhair chun roghanna a dhéanamh maidir le conas fadhbanna sláinte a chóireáil nó a bhainistiú. Ina theannta sin, tharlódh go mbeadh ina gcabhair chun éiginnteacht a réiteach ó thaobh na diagnóise de, chun go bhfaigheadh na daoine sin tuiscint sa deireadh thiar thall ar cén saghas neamhoird is cúis dá bhfulaingt.

> Tástálacha géiniteacha réamhaithriseacha

Déantar tástálacha géiniteacha réamhaithriseacha ar dhaoine gan siomptóim le sonrú orthu go fóill. Bíonn na tástálacha sin dírithe ar athruithe géiniteacha a aimsiú a d'fhéadfadh a bheith ina dtuar ar bhaol maidir le neamhord a fháil níos déanaí ina saol. Is féidir éagsúlachtaí móra a bheith idir tástáil amháin agus tástáil eile ó thaobh na dóchúlachta de. I gcásanna áirithe, atá sách annamh iontu féin, thabharfadh tástáil ghéiniteach tuar ar leibhéal ard dóchúlachta galar a ghlacadh níos déanaí i saol an duine (mar shampla, tástáil maidir le galar).

Ní thugann an tástáil sin ach tuar, i bhformhór na gcásanna, maidir le do bhaol neamhord a ghlacadh, ach ní tuar beacht é, mar gheall ar an ról tábhachtach a imríonn tosca timpeallachta chomh maith le tosca géiniteacha. Tugtar tástálacha géiniteacha soghabháltachta ar na tástálacha géiniteacha réamhaithriseacha sin.

> Tástálacha iompróra

Úsáidtear tástálacha iompróra chun iompróirí ailléile le sóite géine a aithint lena luaitear galar sonrach (mar shampla, fiobrós chisteach). Is féidir nach mbeadh siomptóm ar bith den ghalar le sonrú ar na hiompróirí sin. Tá baol ann, áfach, go gcuirfeadh an galar as dá leanáil.

> Tástálacha cógasghéanómaíoch

Déantar tástálacha cógasghéanómaíoch a réachtáil chun soghabháltacht duine i leith teiripe áirithe a thástáil. Mar shampla, d'fhéadfadh gá a bheith ag daoine áirithe le dáileog níos mó ná a chéile, agus éifeacht dhíobhálach le sonrú ar dhaoine eile maidir le cógais áirithe.

Buntáistí féideartha na tástála géinití

- D'fhéadfadh tástáil ghéiniteach cinnteacht a sholáthar faoi neamhord a bhaineann leat nó le leanbh leat. Is maith le daoine deireadh a chur leis neamhchinnteacht.

- D'fhéadfadh tástáil ghéiniteach a bheith ina cabhair chun staid

ghéiniteach sláinte a dhiagnóisiú agus teacht ar chóireáil (má bhíonn le fáil) nó ar bhearta coiscthe (má bhíonn le fáil).

- D'fhéadfadh toradh tástála eolas luachmhar a sholáthar maidir le toirchis atá fós le teacht.

- Toisc gur minic neamhoird ghéiniteacha ina neamhoird le hoidhreacht, d'fhéadfadh eolas faoi do shainghnéithe géiniteach a bheith úsáideach do bhaill eile de do theaghlach.

Teorainneacha agus rioscaí féideartha na tástála géinití

- Is féidir go leanfadh réimse mothúchán measctha tástáil ghéiniteach, mar shampla, strus, imní, faoilte nó ciontacht agus duine ag feitheamh le torthaí nó na torthaí sin a fháil. Tá sé tábhachtach go smaoinfeá ar iarmhairtí féideartha dea-scéala nó drochscéala duit féin agus do bhaill do theaghlach.

- Go fiú agus diagnóis arna deimhniú trí thástáil ghéiniteach, ní hionann sin agus a rá go mbíonn fáil i gcónaí ar idirghabháil ná ar chóireáil ina leith.

- Ní bhíonn teacht i gcónaí ar mhíniú géiniteach maidir le riocht áirithe sláinte, ar chúiseanna éagsúla: gan fáil go fóill ar thástáil chuige sin, nó a leithéid fós le forbairt toisc a bhonn géiniteach fós gan aithint.

- Tá roinnt riochtaí sláinte ann faoinar aimsíodh bonn géiniteach mar chúis leo, ach nach féidir a rá cé chomh mór is a bheidh an duine i gceist thíos leo.

- D'fhéadfadh torthaí do thástála géinití eolas a nochtadh faoi bhaill eile de do theaghlach bitheolaíoch – a bhfuil gnéithe géiniteacha i gcoitinne agat leo, dá bharr sin – go háirithe faoin riosca go mbuailfeadh an riocht chéanna sláinte iad. An mbeidh baill eile den teaghlach ag iarraidh go gcuirfí ar an eolas ina leith?

- Uaireanta, is féidir le torthaí tástála rúin teaghlach a nochtadh maidir le hatharthacht agus le huchtú.

■ ■ ■ Do chinneadh-sa maidir le tástáil ghéiniteach a ghlacadh

Sin cinneadh a d'fhéadfadh a bheith ina chinneadh deacair. Rogha pearsanta is ea é. Tá de shaoirse ag gach uile dhuine tástáil ghéiniteach a iarraidh, nó gan a iarraidh, agus, rud eile, cinneadh a ghlacadh faoi an dteastaíonn ó dhuine eolas faoi thoradh na tástála a fháil, nó gan a fháil. Dá bhrí sin, tá sé den tábhacht go dtabharfaí duit eolas iomlán glan soiléir agus deis gach ceist is mian leat a chur ina leith, chun nach leanfaidh amhras ar bith do chinneadh roimh a ghlactha.

Tástáil ghéiniteach leanaí

Caitear go faichilleach i gcónaí le tástáil ghéiniteach mionaíseach. Is iondúil nach ndéantar tástáil ar mhionaíseach ná ar ógánaigh, ach i gcás go mbíonn gá le bearta práinneacha coiscthe nó teiripeacha ag brath ar thoradh na tástála. I gcás nach tástáil phráinneach a theastaíonn (mar shampla, maidir le neamhoird nach dtiocfaidh chun cinn ach le haosacht duine agus nach féidir teiripe ar bith a thionscnamh roimhe sin), is iondúil an tástáil a chur ar athló go dtí go mbíonn an mionaíseach sách aosta chun rogha feasach a ghlacadh as a stuaim féin.

Ba cheart duit ceisteanna éagsúla a chur sula nglacfaidh tú cinneadh maidir le dul faoi thástáil ghéiniteach:

■ I dtaobh an neamhoird:

- Cad atá ar eolas againn i dtaobh an neamhoird?
- An dtéann sé i gcion ar an dóigh chéanna ar gach duine ar a bhfuil sé?
- Conas a d'fhéadfadh an neamhord tionchar a imirt ar shaol duine?
- Cén fáth go bhfuil an neamhord sin ormsa nó ar mo leanbh?
- An bhfuil baill eile den teaghlach i mbaol a ghlactha?
- An bhfuil cóireáil ar bith ann don neamhord seo?
- Má tá, an féidir liomsa an chóireáil sin a rochtain?
- Cén áit inar féidir liom teacht ar a thuilleadh eolais faoin neamhord?

■ I dtaobh na tástála:

- An mbaineann rioscaí ar bith léi, mar thástáil? Má tá, cad iad?
- Cad a inseodh torthaí na tástála dom?
- Cé chomh cruinn is a bheidh toradh na tástála?
- An gá baill eile den teaghlach a thástáil?
- Cén t-achar ama a ghlacfaidh sé orm torthaí na tástála a fháil?
- Cé a thabharfaidh torthaí na tástála dom?
- Cé a bheidh in ann torthaí na tástála a rochtain?

Sonraí pearsanta íogair faoi do “phríobháideacht bhitheolaíoch” is ea torthaí na tástála géinití”. Dá bhrí sin, meastar gur sonraí faoi rún iad. Ina theannta sin, moltar go láidir do dhaoine a ghlacann tástáil ghéiniteach taca a lorg (comhairliú géiniteach) d’fhonn a chinntiú go mbíonn tuiscint chuí acu ar bhrí agus ar impleachtaí na tástála.

■ Ceisteanna eile a bhaineann le hábhar:

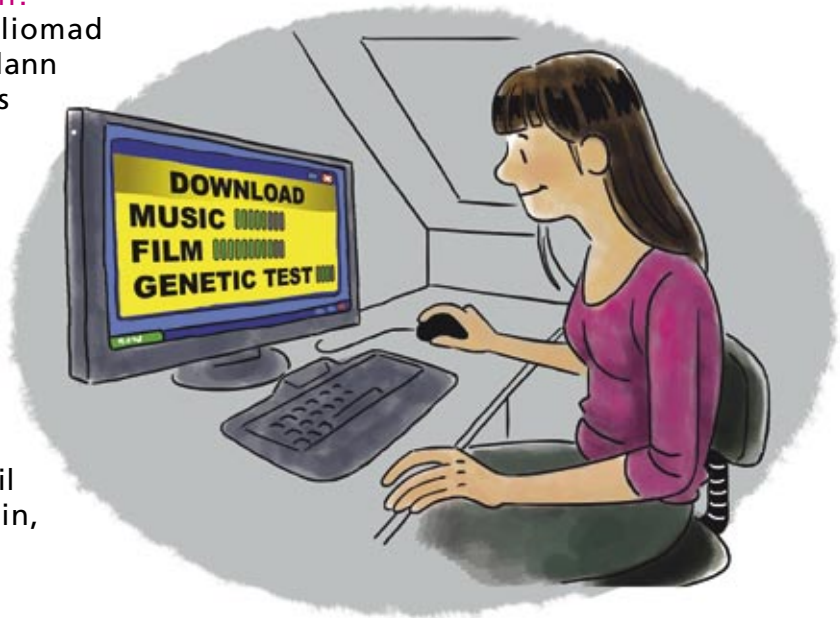
- An mbaineann iarmhairt ar bith le torthaí na tástála maidir le baill eile de mo theaghlach?
- Má bhaineann, ar cheart dom an tástáil a phlé leo roimh ré?
- Cén tionchar mothúchánach a d’fhéadfadh a bheith ag na torthaí orm féin agus ar mo mhuintir?
- Cé dó ar cheart dom torthaí na tástála a insint?
- An dtabharfar eolas i scríbhinn dom faoin rud a bhí á phlé againn?
- Cé atá in ann cabhrú liom na torthaí a mhíniú do mo leanbh nó do mo ghaolta, má theastaíonn an saghas sin cabhrach uaim?
- An den dóchúlacht go gcuirfear na torthaí sin ar aghaidh chuig daoine eile. Más ea, cé dó a gcuirfear ar aghaidh iad?
- An bhfuil seirbhísí tacaíochta nó eagraíochtaí othar ann, gur féidir liom dul i dteagmháil leo?
- Cé na hoibrithe gairmiúla eile sláinte gur cheart dom dul i dteagmháil leo?

■■■ Tástáil ghéiniteach díreach chun an chustaiméara

Le blianta beaga anuas, tá fás tagtha ar líon na dtástálacha géiniteacha a ndéantar fógraíocht ina leith agus/nó a chuirtear ar díol ar an idirlíon ag cumainn nach cuid den chóras bunaithe sláinte.

Cad iad na comhlachtaí sin?

Mar seo atá: tá an iliomad comhlachtaí ann a dhíolann na tástálacha sin agus a ligeann duit iad a cheannach tríd an idirlín ar an dóigh chéanna is a cheannófá leabhair nó dlúthdhíoscaí. Déanann formhór na gcomhlachtaí sin seirbhísí tástála géinití a fhógairt agus a thairiscint gan baint ar bith ag oibriú gairmiúil sláinte leis an obair sin, minic go leor.

Cad is féidir a thástáil?

Ar na tástálacha a bhíonn ar díol ag na comhlachtaí sin tá cuid de na tástálacha arna dheimhniú go maith mar thástálacha bailí a bhfuil i gcumas do dhochtúra a thairiscint, ach, ina theannta sin, bíonn tástálacha go leor eile á dtairiscint acu nach bhfuil deimhnithe nó nach meastar a bheith oiriúnach mar thástálacha le tairiscint don phobal. Is é a dhíolann formhór na gcomhlachtaí sin ná tástálacha géiniteacha a ndeirtear ina leith go meastar gur féidir leo do riosca a thomhas maidir le roinnt neamhord coimpléascúla coitianta a ghlacadh (féach thuas).

Nithe ar cheart duit a bheith ar an eolas ina dtaobh maidir le tástálacha géiniteacha a dhíoltar díreach chun custaiméirí:

- Tá go leor tástálacha géiniteacha á ndíol go díreach chun custaiméirí nach measann an córas sláinte gur tástálacha bailí iad. Ciallaíonn sé sin go bhfuil cáilíocht agus áirgiúlacht na dtástálacha sin gan cruthú. Ní bhíonn formhór na dtorthaí tástála sin in ann tuar a thabhairt faoin riosca duitse galar áirithe a ghlacadh nó cé chomh tromchúiseach is a d'fhéadfadh an galar sin a bheith. Mar a aibhsíodh thuas, níl ach tionchar páirteach ag do ghéinte ar fhormhór mór na riochtaí sláinte, ó thaobh do bhaol glactha. Tá tosca eile ann, stair do shláinte, do bhealach maireachtála agus do thimpeallacht, mar shampla, a imríonn ról tábhachtach ina leith.

- Ní hionann tástáil ghéiniteach a chur ar ordú agus leabhar a chur ar ordú. Tá sé den tábhacht i gcónaí i dtosach ama do mhachnamh a dhéanamh ar na hiarmhairtí duit féin agus do do mhuintir a d'fhéadfadh a eascirt as toradh tástála a fháil.

- Is gá caitheamh go fír-fhaichilleach le tástáil ghéiniteach leanaí (féach an bosca maidir le Tástáil ghéiniteach leanaí). Moltar go láidir do dhaoine gan tástáil ghéiniteach a chur ar leanaí laistigh de chóras bunaithe sláinte.
- Tá go leor comhlachtaí ann a oibríonn gan fheitheoireacht liachta agus gan idirghníomhú díreach idir othar agus a lia. Ceistigh do dhochtúir faoin dóchúlacht maidir le heolas úsáideacht i dtaobh do shláinte a theacht as an tástáil. Déan deimhin de go dtuigeann tú buntáistí agus teorainneacha tástála sula gceannóidh tú ceann acu.
- Cuir ceist faoi cad a tharlóidh do do shampla agus faoin dóigh ina ndéanfar do shampla agus do chuid eolais a chosaint ó thaobh na príobháideachta de. Fiafraigh díobh an ndéanfar an t-eolas a bhaineann leatsa a roinnt le comhlachtaí eile nó le heagraíochtaí eile taighde.
- Má tá tástáil ghéiniteach díreach chun an chustaiméara curtha ar ordú agat, déan é sin a phlé sula nglacfaidh tú cinneadh maidir le do shláinte.

Tuilleadh eolais maidir le tástáil ghéiniteach:

- <http://www.eurogentest.org/patient/>

EuroGentest a sholáthraíonn bileoga le heolas ginearálta i gcomhair othar agus a dteaghlach maidir le tástáil ghéiniteach.

- <http://www.orpha.net/>

Orphanet, a sholáthraíonn bunachair sonraí maidir le galair neamhchoitianta, drugaí dílleachta, lárionaid saineolais, tástálacha diagnóiseacha, eagraíochtaí othar, ...

Cad is ábhar don cháipéis seo?

Dírítear sa cháipéis faisnéise seo ar eolas oibiachtúil ginearálta maidir le tástálacha géiniteacha, ar a n-áirítear a nádúr agus impleachtaí féideartha a dtorthaí. Cuirtear ar fáil inti eolas faoi na saghsanna éagsúla tástálacha atá ar fáil, faoin úsáid is féidir a bhaint astu sa réimse liachta, mar aon le réim agus le teorainneacha na tábhachta a bhaineann leis an eolas a eascraíonn as na tástálacha sin.

© Comhairle na hEorpa, 2012
www.coe.int/bioethics

Comhairle na hEorpa a chuir an bhileog eolais seo ar fáil, le cabhair an Ollaimh Pascal Borry agus le nótaí tráchta ón Dr Heidi Howard, ón Ollamh Martina C. Cornel agus ó bhaill eile an Choiste um Beartas Gairmiúil agus Poiblí den Chumann Eorpach um Géineolaíocht Dhaonna. Tugann EuroGentest, tionscadal EU-FP7 (FP7-HEALTH-F4-2010-261469) agus an Cumann Eorpach um Géineolaíocht Dhaonna tacaíocht dó.

Dearadh agus eagarthóireacht: Alsace Media Science - Scientific communication - Strasbourg. Léaráidí: Louis de la Taille.

